

* * *

Ὁ κ. Ρώτας στὸ νέο του ἔργο, ποὺ εἶναι κι ἀρκετὰ παλιό, γιατί ὅπως τὸ λέει τὸ πρόγραμμα γράφτηκε τὸ 1936 ἀλλ' ἀργησε νὰ παρασταθεῖ στὰς Ἀθήνας, ζητᾷ ν' ἀναστήσει τὴ μορφή τοῦ Ρήγα, τοῦ πρώτου ψάλτη τῆς νεοελληνικῆς ἐλευθερίας. Δὲ νομίζω ὅτι ἡ θεατρικὴ μορφή εἶναι ἡ πιὸ κατάλληλη γιὰ τίς ἱστορικὲς βιογραφίες, ἐχτὸς ἂν διαλεχτεῖ καὶ ξεχωριστεῖ μιὰ ὁρισμένη περίοδος τῆς ζωῆς τῶν ἱστορικῶν προσώπων κατὰ τὴν ὁποία ἤρθαν σὲ σύγκρουση μὲ τοὺς ἀντιπάλους τους ἢ μὲ τὸ περιβάλλον τους, ἢ ἂν συγκεντρωθεῖ συνθετικὰ τὸ ἀγωνιστικὸ νόημα τῆς δράσης τους. Τὸ θέατρο προσδίνει βέβαια πλαστικότητα στὰ πρόσωπα, ἀλλὰ ἀπαιτεῖ τὴ συγκέντρωση, ἐνῶ ἡ βιογραφία ἀναπτύσσεται σὲ πλάτος. Ὁ κ. Ρώτας οὔτε ἐπιχείρησε τὴν ἀνασύνθεση καὶ δὲν ἐπέτυχε ἐπίσης νὰ συλλάβει καὶ ν' ἀποκαλύψει τὸν ἐνδόμυχο κόσμο τοῦ Ρήγα, τίς συζητήσεις ποὺ ἀναντίρρητα θὰ εἶχε μὲ τὸν ἑαυτὸ του ἴσαμε νὰ καταλήξει στὸ πρόγραμμά του, τίς ἀγωνίες του, τίς ἀμφιβολίες του, τὴν πικρία ποὺ συχνὰ θὰ τὸν πλημμύριζε ὅταν θ' ἀντιλαμβανότανε τὴν ἀδιαφορία ἢ καὶ τὴν ἐχθρότητα τῶν γύρω του.

Ὁ Ρήγας τοῦ κ. Ρώτα εἶναι ἐγκαταστημένος πιά στὴν πεποίθησή του ποὺ μόνο ζητᾷ νὰ τὴ διαδώσει· πολὺ μιᾶ κι ἐλάχιστα ἐνεργεῖ· εἶναι συνεπαρμένος καὶ πολὺ ἀπλοϊκός· οὔτε φαίνεται νὰ ὑποπτεύεται ὅτι κοντὰ στοὺς ἐθνουςιασμοὺς ποὺ προκαλεῖ προσβάλλει καὶ συμφέροντα ποὺ ἐλλοχεύουν γιὰ νὰ τὸν καταστρέψουν· εἶναι καὶ θεατρικὰ κι ἀνθρώπινα ἀνολοκλήρωτος. Ὁ πιστότερος τίτλος τοῦ ἔργου θὰ ἦταν

«Σκηνές από τη λεχτική προπαγάνδα του Ρήγα στη Βιέννη». Σκηνές με αὐτοτέλεια, πού μιὰ ισχυρή έρωτική έντριγκα δέν άρκει γιά νά τίς συνδέσει. Ένας άπληροφόρητος θεατής, πού δέ θά έχει διαβάσει τίποτα γιά τόν Ρήγα, δέ θά τόν γνωρίσει, δέ θά τόν κατανοήσει μέσον τοῦ έργου τοῦ κ. Ρώτα. Έν τούτοις, τὸ έργο τοῦ κ. Ρώτα δέν εἶναι καί μιὰ άποτυχία. Ὁ κ. Ρώτας έχει πληθωρικά μέσα του πίστη, όρμη κι ένθουσιασμό καί ποιητική έξαρση, καί ἡ διάθεσή του, καθώς μεταδίνεται μέσον τοῦ Ρήγα, δονίζει τὸ έργο μέ παλμό. Ὁ «Ρήγας» δέν εἶναι οὔτε ένα θεατρικό έργο οὔτε μιὰ βιογραφία οὔτε μιὰ ψυχογραφία πού προκαλεῖ τὸ ένδιαφέρον, αλλά σάν ένας ύμνος στήν έλευθερία έχει λυρικούς τόνους πού συγκινοῦν καί συναρπάζουν.

Ὁ λυρικός αὐτός τόνος αποδόθηκε άπό τήν έρμηνεία. Οἱ «Ένωμένοι Καλλιτέχνες» άποφάσισαν έπιτέλους νά βάλουν κάποια σουρντίνα στή νότα τοῦ κηρύγματος πού κυριαρχεῖ στίς τελευταῖες τους έμφανίσεις, καί καθώς, όπως τὸ σημείωσα συχνά, άπαρτίζονται άπό ξεχωριστοὺς ἡθοποιούς, άπέκρυσαν, όσο ἦταν δυνατό, τίς άδυναμίες τοῦ έργου κι άναδείξανε τίς άρετές του. Ὁ σκηνογράφος κ. Βασιλείου, χάρη στοῦ εξαίρετο καλό του γοῦστο καί στήν έφευρετικότητά του, κατόρθωσε μέ πενιχρότατα μέσα, μέ σκηνογραφίες τῶν όποίων ἡ λιτότητα θύμιζε σχεδόν τά σκηνικά στήν έποχή τοῦ Σαίξπηρ, νά ύποδείξει ύποβλητικά άρκετά ζωηρά τὸ πλαίσιο πού πρέπει νά περιβάλλει τήν κάθε σκηνή.

* * *